

3. Бакалінська О. О. Конкурентне право : навч. посіб. / О. О. Бакалінська ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. Київ : КНТЕУ, 2010. 387 с.

4. Безух О. В. Теоретичні проблеми правового регулювання відносин економічної конкуренції в Україні : монографія. Київ : НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України, 2013. 269 с.

5. Тимошук В. П. Адміністративні послуги : посібник. Київ : ТОВ «Софія-А», 2012. 104 с.

6. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.01.2001 № 2210-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 12. Ст. 64.

7. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26.11.1993 № 3659-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 50. Ст. 472.

8. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 15. Ст. 50.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-550-4-54>

МОТИВУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО АКТА ЯК КЛЮЧОВИЙ ІНСТРУМЕНТ КОНТРОЛЮ ДИСКРЕЦІЇ В АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУРАХ

Головко К. М.

*аспірант кафедри кримінального, адміністративного права і процесу
ЗВО «Міжнародний університет бізнесу і права»,
м. Херсон, Україна*

Мотивування адміністративного акта у сучасній адміністративній процедурі виконує функцію юридичного контролю дискреції, оскільки переводить управлінський вибір із площини внутрішньої доцільності у площину правової перевірюваності. Дискреційне повноваження передбачає наявність у адміністративного органу певного простору вибору між кількома юридично допустимими варіантами рішення, однак цей простір не є автономним від мети повноваження, принципів процедури та фактичної основи справи. Вимога мотивувати рішення забезпечує зв'язок між компетенцією і результатом: адміністративний орган зобов'язаний показати, які обставини він визнав установленими, які норми застосував, які міркування поклав в основу оцінки доказів і чому обраний варіант рішення є належним у межах наданого розсуду [1].

Конституційна модель діяльності публічної адміністрації, за якою органи влади та їх посадові особи діють на підставі, у межах повноважень

та у спосіб, визначені Конституцією і законами, надає мотивуванню процесуального значення. Спосіб реалізації повноваження включає не лише формальне дотримання стадій провадження, а й обов'язок раціонально та правовим чином пояснити перехід від фактичних даних

до юридичного висновку. За відсутності мотивів неможливо відрізнити правомірне використання дискреції від свавільного рішення, ухваленого без належного з'ясування обставин або з опорою на нерелевантні міркування [2]. Мотивування у цьому сенсі є процедурною гарантією верховенства права, оскільки забезпечує юридичну визначеність для адресата акта та створює умови для зовнішнього контролю.

Закон України «Про адміністративну процедуру» від 17 лютого 2022 року № 2073-ІХ інституціоналізує мотивування як елемент належної адміністративної діяльності й пов'язує його із принципами обґрунтованості, пропорційності, добросовісності, розсудливості та забезпечення права особи на участь у провадженні і на ефективний захист [1]. Юридичний зміст мотивування не зводиться до формальної констатації підстав. Воно передбачає, що адміністративний орган має відобразити фактичну базу рішення, оцінку доказів, юридичну кваліфікацію та логіку застосування правових норм до встановлених обставин. Якщо рішення ухвалюється в умовах розсуду або містить оцінні судження, мотивування повинно демонструвати межі такого розсуду, орієнтацію на мету повноваження та врахування релевантних інтересів, які підлягають балансуванню.

Контрольна роль мотивування найбільш виразна у випадках, коли адміністративний орган має обрати один із кількох допустимих варіантів впливу або визначити інтенсивність втручання у права та законні інтереси особи. У таких ситуаціях мотивування фактично виконує функцію процедурного тесту пропорційності: має бути видно, яку легітимну мету переслідує рішення, чому обраний захід придатний для її досягнення, чому менш обтяжливі альтернативи є недостатніми в конкретних обставинах, а також чому негативні наслідки для особи не є надмірними порівняно з публічним інтересом [1]. Якщо орган ігнорує альтернативи, не реагує на суттєві доводи особи або не відображає баланс інтересів, дискреційний вибір втрачає ознаку правової аргументованості й набуває рис необґрунтованості.

Мотивування також забезпечує процедурну реалізацію права особи на участь у провадженні. Участь означає не лише можливість подати заяву чи пояснення, а й право бути почутим у релевантній частині, тобто право на те, щоб доводи були розглянуті та оцінені. Належне мотивування відображає, що орган сприйняв інформацію, надану особою, зіставив її з іншими матеріалами справи та зробив висновок, який можна відтворити логічно і перевірити юридично. У противному разі участь зводиться

до формальної присутності у процедурі без реального впливу на її результат, що підриває легітимність рішення як правозастосовного акту.

У механізмі оскарження мотивування виступає передумовою ефективного захисту. Оскарження потребує розуміння підстав рішення, обсягу встановлених фактів, способу застосування норм та причин відхилення аргументів. Якщо мотивувальна частина є неповною або формальною, адресат позбавляється можливості належно сформулювати заперечення, надати контрдокази або послатися на помилки у правовій кваліфікації. Це робить засіб захисту менш ефективним незалежно від того, здійснюється він в адміністративному порядку чи у суді [1].

Судовий контроль за межами дискреції також опосередкований мотивуванням. Кодекс адміністративного судочинства України закріплює підходи до перевірки рішень суб'єктів владних повноважень через критерії законності, обґрунтованості, пропорційності, добросовісності, розсудливості та рівності, а також через перевірку того, чи враховано всі обставини, що мають значення для прийняття рішення [3]. Суд не піднімає адміністративний орган у здійсненні дискреції, але перевіряє, чи дискреція реалізована в юридично допустимих межах. Відсутність або недостатність мотивів ускладнює таку перевірку та зазвичай свідчить про процедурний дефект, який ставить під сумнів правомірність рішення, оскільки не дає можливості підтвердити, що орган діяв на підставі встановлених фактів і правових критеріїв, а не на основі довільних припущень.

Європейські стандарти належного адміністрування підтримують підхід, за яким обов'язок надавати причини індивідуальних рішень є елементом правової адміністрації та гарантією від свавілля. У документах Ради Європи щодо належного адміністрування підкреслюється необхідність обґрунтування рішень, що впливають на права, як умова прозорості та можливості перегляду [4]. У праві Європейського Союзу право на належне адміністрування включає, зокрема, обов'язок адміністрації мотивувати свої рішення як складову правового статусу особи у відносинах з публічною владою [5]. У доктринальному вимірі це корелює з підходом Венеційської комісії до верховенства права, де процедурні гарантії, прозорість та підконтрольність влади розглядаються як структурні компоненти запобігання свавіллю [6]. Для українського адміністративного права ці стандарти мають значення орієнтира при тлумаченні національних норм та оцінюванні якості процедурного регулювання.

Підсумовуючи, мотивування адміністративного акта є центральним інструментом контролю дискреції, тому що забезпечує відтворюваність логіки рішення, демонструє межі розсуду, фіксує баланс інтересів і створює можливість перевірки рішення у процедурі оскарження та судового контролю. Належне мотивування пов'язує встановлені факти,

застосовані норми та обраний варіант управлінського рішення в єдину юридично зрозумілу конструкцію. Недостатність мотивів або їх формальність зазвичай означає процедурний дефект, який підриває обґрунтованість і законність акта, збільшує ризик його скасування та знижує передбачуваність адміністративної практики як такої.

Література:

1. Закон України Про адміністративну процедуру від 17.02.2022 № 2073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20>
2. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
3. Кодекс адміністративного судочинства України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
4. Council of Europe. Recommendation CM/Rec(2007)7 on good administration (20.06.2007). URL: <https://rm.coe.int/cmrec-2007-7-of-the-cm-to-ms-on-good-administration/16809f007c>
5. Charter of Fundamental Rights of the European Union, Article 41 Right to good administration. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/char_2016/oj
6. Venice Commission. Rule of Law Checklist, CDL-AD(2016)007. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2016\)007-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)007-e)

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-550-4-55>

АДМІНІСТРАТИВНЕ ОСКАРЖЕННЯ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК МЕХАНІЗМ ВІДНОВЛЕННЯ ПОРУШЕНИХ ПРАВ

Головко Р. М.

*аспірант кафедри кримінального, адміністративного права і процесу
ЗВО «Міжнародний університет бізнесу і права»,
м. Херсон, Україна*

Право на підприємницьку діяльність реалізується у публічно-правових взаєминах через управлінські рішення, дії та бездіяльність органів влади, які визначають доступ до ринку, умови провадження діяльності, наслідки контролю, участь у закупівлях та інші юридично значущі параметри господарювання [1]. За таких умов відновлення порушених прав підприємця потребує не лише судового захисту, а й процедурного інструментарію внутрішнього перегляду адміністративних актів.